

Egyiptom culturáját. Hetenkint 4 órán. 3. A jogbölcseészet történetét és irodalmát hetenkint 2 órán. *Szinyei* Gerzson, A neveléstanból a tanítástan második vagy különös részét, hetenkint 2 órán.

A debreczeni ref. akadémiában *Tóth* Ferencz 1. Ujkori böletészeti történelmet heti 4 órán. 2. Bölcseészeti erkölcs és izléstant heti 3 órán. *Osterlamm* Ernő: Általános nevelés- és tanítástant heti 3 órán. *Géresi* Kálmán: Művelődés történelmet (XVII. és XVIII. század) heti 4 órán. *Erdős* József: Vallásbölcseészetet heti 3 órán.

Folyóiratok szemléje.

Philosophische Monatshefte herausgegeben von Dr. Paul Natorp. XXVI. köt. 7—10. füzet. Önálló cikkek: A. *Döring*: Über den Begriff des naiven Realismus. — Th. *Ziegler*: Zwei ethische Systeme der Gegenwart, melyben Paulsen és Höffding etikáit összehasonlítja s az utóbbinak philosophiai higgadtságát az előbbinek szaggatott s a napi kérdések körébe mélyen lebecsátkozó tárgyalásával szemben dícsérőleg kiemeli. — J. *Zahnfleisch*: Das natürliche Denken auf Grund des Analogieschlusses. — A. *Bauer*: Eduard Zeller als Religions philosoph. — Az ismertetések közül kiemelendők: H. *Münsterberg* der Ursprung der Sittlichkeit, ism. F. Staudinger; A. *Döring* Philos. Güterlehre, ismerteti F. Jodl; H. *Münsterberg* Beiträge zur experimentellen Psychologie, ism. Ziehen (ezen könyvet a M. Phil. Szemle már 1889-ben a VIII. évfolyamban ismertette). — XXVII. köt. 1—4. füzet. Önálló cikkek: P. Natorp Quantität u. Qualität in Begriff, Urtheil und gegenständl. Erkenntniss. Ein kapitel der transcendentalen Logik. — Ed. v. *Hartmann*. Zum Begriff des naiven Realismus, mely *Döring* fenti cikkére vonatkozik, mire viszont *Döring* teszi egy cikkben megjegyzéseit. — Th. *Lipps* folytatja az aesthetikai művek ismertetését: «Zweiter aesthetischer Litteraturbericht» cím alatt, s megbeszélés tárgyává teszi Bergmann, Trautmann, Biese, *Stöckl* (Lehrbuch der aesthetik) és Alt műveit. — Az ismertetések közül kiemelendők: Ch. *Sigwart*: Die Impersonalien, ism. Th. *Ziegler*; *Münsterberg* II. füzete ism. Ziehen; *Schuppe* V. Das Gewohnheitsrecht, ism. A. Merkel; A. *Seth* Hegelianism and Personality, ism. A. Lasson. — Az irodalmi értesítő (Litteraturbericht) igen gazdag mind a két kettős füzetben. Ismertetve vannak P. *Janet* L'automatisme psychologique; F. *Paulhan* L'activité mentale et les éléments de l'esprit; H. *Gruber* August Comte; sein Leben

und seine Lehre; E. de *Roberty* L'inconnaissable, — sa metaphysique — sa psychologie.

Különös gonddal vezeti a *Paedagogica* rovatát Th. Ziegler. Az ismertetett és méltatott könyvek egy része paedagogiai rendszeres művek (G. A. *Lindner*, Grundriss der Paedag. als Wissensch.); másika részint az iskolareformra vonatkozik, részint neveléstörténelmi tartalmu. Ilyen pl. Joh. Schulze und das höhere preussische Unterrichtswesen in seiner Zeit, von Dr C. *Varrentrapp*; Herbart Lehrjahre von Dr. E. v. *Sallwürk*; ein Collegium logicum im 16-ten Jahrh. von Chr. *Sigwart*. A tanügyi reformra vonatkozó művek közül W. *Preyer* könyve «Biolog. Zeitfragen» éles visszautasításban részesül; ép úgy *Schmeding*, ki művében («Die Bedenken seiner Exc. des Herrn Min. von Gossler gegen die Aufhebung des Gymnasialmonopols») a realgymnasium egyenjoguságát követeli a human gymnasiummal szemben; elismeréssel mint jelentékeny műről szól *Matzat* *Henr.* művéről «Die Überfallung der gelehrten Fächer u. die Schulreformfrage»; úgyszintén Herm. *Plandiér*ről («Das Latein. in seinem Recht als wissensch. Bildungsmittel»), melyben egy realgymnasiumi tanár (a szerző) Oskar Jäger mellett állást foglal a sokfelől ellene irányult támadásokkal szemben.

*

Philosophische Studien, herausgegeben von Wilh Wundt. VI. köt. 43. füzet. A következő értekezéseket tartalmazza: *Emil Kraepelin* (Dorpati tanártól) Zur Kenntniss der psychophys. Methoden; — *Oswald Kulpetöl* Über die Gleichzeitigkeit und Ungleichzeitigkeit von Bewegungen; — E. W. *Scripture* Vorstellung und Gefühl. Eine experimentelle Untersuchung über ihren Zusammenhang. E cikknek célja azon kérdésre a feleletet megtalálni: vajjon az érzés a képzés mellett önálló folyamat-e vagy sem? A kísérleteket úgy eszközölte, hogy egy fénytelen üvegkorongra különböző színeket vetített, miket a sötétben levő figyelő megpillantva, a benne keletkezett lelki állapotokról számot adott. — A kísérletek bizonyítják 1. hogy ilyen színek láttára rendszeren érzés támadt (pl. piros . . . kellemes ibolya . . . hatalmas; 2. ily színek a megfelelő képzetet hozták elő (pl. zöld szín . . . lövönatú vasút zöld lámpája); 3. a keletkezett érzés újra képet hozott elő (pl. zöld . . . félelem . . . rémképek). Ebből *Scripture* azt következteti, hogy kép és érzés egymástól tiszta tudattal egészen elkülöníthetők s csak a szellemi élet egészére nézve áll elkülöníthetlenségök. A. *Kirschmann* Über die Herstellung

monochromatischen Lichtes; — W. Wundt, Über Vergleichungen von Tondistanzen. A legjelentékenyebb cikk azonban *Johannes Schuberté* «Adam Smith's Moralphilosophie». E cikkben tárgyalatik: 1. Az erkölcsstan fejlődése *Schaftesburytől Humeig* Schafesbury a nominalistikus Hobbes és Locke ellenében az erkölcsiséget az ember természetében rejltőnek hirdeti; az intuitionista Cudworth és Clarke ellen pedig az erkölcsi érzés tapasztalati analysisét sürgeti. Maga a jót a hajlandóságok egyensúlyában találja s azon képességben, hogy a közjót törekvéseink czéljává tehetjük. Tanítványa *Butler* a kötelességre fektet nagyobb súlyt, míg *Hutcheson* egyfelől a Schafesbury által is ismert moral sense-ben, másfelől a közjóra czélzó, érdeknélküli jóakarásban («bizonyos ösztönben») találja az erkölcsiség alapját. *Hume* szerint a jó és rossz egészen subjectiv jelzők s a kedv- és fájdalmi érzetekre épülnek, melyeket bizonyos cselekvények a szemléltőben okoznak. 2. Következik magának *Smith Ádámnak* erkölcsstana a Theory of moral sentiments alapján. Itt kérdésbe kerül *a)* erkölcsi becslésének eredete a sympathiából; *b)* indulataink jó vagy rosszakaró tendenciája; *c)* a kötelesség érzete («Man within the breast»); *d)* az erkölcsi rendszerek osztályozása *Smith* szerint, ki kettőt különböztet meg *α)* olyanokat, kik az erkölcsiség jellemét keresik (ókor); *β)* kik szervezetünkben azon elvet kutatják, mely erkölcsi becslésre ösztönöz. Ez utóbbiak (újkor) lehetnek 1. az ész, 2. önzés, 3. érzés elvei. (k.)

Tagajánlások az Akadémiában.

A m. tud. Akadémiában a II. osztály ama szakaszába, melybe az új választási szabályok értelmében a philosophiai tudományok is tartoznak, a kijelölő-bizottság, mely ezúttal *Tóth Lőrincz*, *Keleti Károly*, *Schvarcz Gyula*, *Pauer Imre* rendes, *Pulszky Ágost*, *Wlasits Gyula*, *Jekelfalussy József* levelező tagokból állt, az ajánlottak közül következő érdemes tagokat nevezte meg a megválasztásra: Az üresedésben levő 4 rendes tagsági helyre: *Plósz Sándor* levelező tagot, jogtudományi író, *Mattekovits Sándor* lev. tagot, közgazdasági író. Az üresedésben levő 7 levelező tagsági helyre: *Földes Béla*, buda pest egyetemi tanárt, a nemzetgazdasági bizottság segédtagját, *Varga Gyula*, orsz. statiszt. hivatali fogalmazót, a nemzetgazdasági bizottság segédtagját, *Felméri Lajos*, kolozsvári egyetemi tanárt, neveléstudományi író, *Nagy Ernő*, nagyvárad kir. jogakadémiai tanárt, jogtudományi író.